

Remigiusz Sobański

Władza moderatorów stowarzyszeń kościelnych

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 31/3-4, 3-19

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. REMIGIUSZ SOBAŃSKI

WŁADZA MODERATORÓW STOWARZYSZEŃ KOŚCIELNYCH ***1. Kościelna władza rządu**

W naukach społecznych przyjęła się definicja M. Webera, według którego władza to szansa przeforsowania swej woli w określonym układzie społecznym¹. Cechą istotną i charakterystyczną władzy jest możliwość wydawania rozkazów, egzekwowania ich i podejmowania wiążących decyzji ostatecznych — tylko tam, gdzie tę możliwość wprowadza się w życie, mówi się o praktyce władzy. Właśnie o ten moment chodzi, gdy podkreśla się realność władzy kościelnej². Sprawowanie władzy (*potestas*) jest wykonywaniem określonego zadania — inaczej funkcji — (*munus*). W zadaniu tym mieści się też możliwość wydawania wiążących decyzji. Różnica między zadaniem (*munus*), a władzą (*potestas*) tkwi w tym, że pojęcie władzy zawiera w sobie moment aktualizacji³. Dodać trzeba jednak, że moment aktualizacji należy do zadania (*munus*) z samej jego istoty: zadanie jest do wykonania. Zadania te znajdują swoje łożysko w zadaniach Kościoła, stanowią wykonywanie zadań powierzonych Kościołowi. Uzasadnienie władzy kościelnej nie spoczywa w potrzebie kierowania społecznością czy w konieczności koordynowania jej działań w kierunku dobra wspólnego — tę rolę mogłaby bowiem spełniać też władza egzogenna (jak to ma miejsce w religiach niekatolickich). Kościół nie wolno sprowadzać do jeszcze jednej społeczności, w której — jak w każdej — musi być władza. Niezbywalność zadań i władzy Kościoła tłumaczy się jego historycznym uczestnictwem w misji Chrystusa i w Jego raz na zawsze już spełnionym dziele, które Kościół urzędywistnia w ciągu wieków. Kościół wchodzi niejako w urząd Chrystusa, „urzędowo” wykonuje Jego posłannictwo. Nie jest to odrębne, inne posłannictwo, lecz Chrystusowe, ciągle aktualizowane. Nie ma w Kościele zadań, które nie wynikałyby z tego posłannictwa i nie byłyby jego wykonywaniem. Posłannictwo to stwarza kontekst dla problematyki władzy kościelnej.

* Polska, lekko skrócona wersja wykładu („Verbandsgewalt und Jurisdiktionsgewalt”) ogłoszonego 15.9.1987 na VI Międzynarodowym Kongresie Prawa Kanonicznego w Monachium.

¹ *Wirtschaft und Gesellschaft*, Tübingen 1976, I, 28.

² Por. LG 27, 1.

³ LG, Nota wyjaśn. 2.

Zadanie i posłannictwo Kościoła sprowadza się do tego, by być „znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego” (LG 1). Powołany przez Chrystusa jako wspólnota życia, miłości i prawdy, używany jest przez Niego jako narzędzie zbawienia wszystkich i posłany jako światłość świata i sól ziemi (LG 9, 2). Kroczy razem z ludzkością, wszczepia w nią zainicjowaną w Chrystusie jedność z Bogiem, budząc wspólnotę ludzi z Bogiem, jaka przez Chrystusa została ludzkości dana i zadana.

Jedność ta wyraża się i realizuje w działaniu całego Ludu Bożego — wszystkich, którzy przez chrzest zostali włączeni w misję Chrystusa i ukonstytuowani jej podmiotami. Swą podstawę znajduje ona w działaniu Chrystusa, który obecny w Kościele przez swojego Ducha zwołuje ludzi i gromadzi ich we wspólnotę dzieci Bożych. To działanie Chrystusa w Kościele i przez Kościół ma znaczenie istotne i konstytutywne, bez niego nie byłoby Kościoła, to dzięki Niemu „cały Kościół okazuje się jako lud zjednoczony jednością Ojca i Syna i Ducha Świętego” (LG 4, 2).

To jednoczące działanie Chrystusa w szczególny sposób wyrażają i aktualizują ci, którzy działają w Jego imieniu (in persona Christi). Tak jak prawdziwym znakiem przyszłej wspólnoty ludzi z Bogiem jest na ziemi wspólnota ludzi już tu z Bogiem i między sobą wiarą i sakramentami zjednoczonych, tak też znakiem osobowego działania Chrystusa gromadzącego i jednoczącego ludzi są działania osób podejmujących się w Jego imieniu czynności integrujących bosko-ludzką wspólnotę. Nie można tu mówić o dwóch znakach, jest tylko jeden znak, mianowicie Kościół, którego cała rzeczywistość wyraża się i uchwytna jest z kolei w znakach. Na tej zasadzie rozumiemy, że osoby działające in persona Christi wykonują swe zadanie w ramach misji wszystkich wiernych i razem z nimi, ale zarazem stają wobec wiernych — analogicznie do sakramentów, które sprawowane są w Kościele, a zarazem budują Kościół. Ponieważ nie ma uczestnictwa wiernych w misji Chrystusa bez Jego jednoczącego działania, nie można sobie wyobrazić Kościoła bez funkcji tych, którzy działając w imieniu Chrystusa wyrażają Jego jednoczącą obecność.

Jednoczące działanie Chrystusa wyraża i aktualizuje się przede wszystkim w głoszeniu słowa i w sprawowaniu sakramentów. Wprawdzie zbawcza obecność Chrystusa nie zamyka się w słowie i w sakramencie, niemniej jednak przekonaniem wiary wie Kościół, że dla urzeczywistnienia dzieła zbawienia Pan jest obecny w głoszonym słowie i w sprawowanych sakramentach, zwłaszcza zaś w Eucharystii⁴. Dlatego posługa słowa i sakramentu wy-

⁴ SC 7.

suwa się na pierwszy plan wśród wszystkich działań służących budowaniu wspólnoty. Są to urzędowe działania Kościoła, a zdolność do ich wykonywania — do działania w imieniu Chrystusa — nazywa się władzą świętą. Zaznacza się w tym określeniu autorytet władzy kościelnej, czerpiącej swą moc nie z siebie ani z ludzkiego nadania, lecz z Chrystusa, którego piastujący władzę reprezentują i uobecniają. Sprawowana przez nich liturgia jest urzędowym i autentycznym działaniem Kościoła, głoszone przez nich słowo to autentyczne i zobowiązujące świadectwo wiary.

Sprawujący władzę głoszą wiążące słowo — ale posłannictwo słowa każe im też troszczyć się o jego zrozumienie i przyjęcie oraz o jego oddźwięk w życiu chrześcijańskim, o zgodność życia wspólnoty z wiarą. Sprawują sakramenty, z czym wiąże się organizacja liturgii i staranie o udział w niej wiernych. Wskazują więc wiernym, co dla ich życia wynika z uzyskanej godności chrześcijanina, pouczają, czego wymaga zachowanie i budowanie jedności wspólnoty, zabiegają o to, by praktyka życia chrześcijan była czytelnym świadectwem wiary. Ci, którzy sprawują władzę świętą, mocą której dokonują działań będących znakiem obecności Chrystusa, organizują jedność wspólnoty: znajdują się wewnątrz niej, ale zarazem wobec niej ze swymi zadaniami i uprawnieniami uzasadnionymi właśnie misją budowania jedności. Wydają wiążące decyzje zmierzające do zachowania wiary i wszelkich form jej świadectwa w jedności i zgodności z wiarą Kościoła. Piastujący władzę świętą mocą tej władzy nie tylko głoszą słowo i sprawują sakramenty, ale kierują też życiem wspólnoty — radami, zachętami i przykładami⁵, a także wiążącymi decyzjami szczegółowymi i ogólnymi, pouczeniami i prawami. Do działania in persona Christi uzdalniają święcenia, będące znakiem powołania i stanowiące podstawę władzy świętej. Mają one znaczenie konstytutywne: kto ich nie przyjął, nie ma tytułu do działania in persona Christi.

Nie znaczy to wcale, że piastujący władzę muszą wszystko co konieczne dla uświęcania, nauczania i prowadzenia Ludu Bożego wykonywać osobiście. Do niektórych działań — tych, do których nie są konieczne uzdolnienia udzielone i wyrażone sakramentem święceń — mogą dobrać sobie współpracowników nie wyposażonych w takie uzdolnienia. Ze względu na wagę sprawy i ich bliskość do głoszenia słowa nie nadają nikomu uprawnień ustawodawczych. Nie ma natomiast przeszkód, by zadania organizacyjne powierzyć wiernym nie posiadającym władzy świętej. Dlatego wierzni świeccy mogą współpracować w wykonywaniu władzy rządzenia (k. 129 § 2). Dopuszczenie do takiej współpracy nie narusza jedności władzy świętej ani jej nie uszczupla. Współpraca w wy-

⁵ LG 27, 1.

konywaniu władzy może też obejmować akty o charakterze władczym (wydawanie wiążących decyzji), który to charakter wynika z ich powiązania z władzą świętą, istniejącego także wtedy, gdy ich podmioty nie wykonują wprost władzy świętej.

To zadanie budowania wspólnoty przez dokonywanie czynności, w których obecny jest Pan jednoczący swój lud, oraz organizowania wokół nich wspólnoty pozwala wyróżnić we władzy świętej dwie warstwy: władzę dokonywania samych czynności wyrażających obecność Pana oraz władzę kierowania wspólnotą. W rzeczy samej mamy do czynienia z jedną władzą: głoszenie słowa oczekuje przyjęcia i zmierza do wywołania odpowiedniej postawy życiowej, sakramenty sprawowane we wspólnocie są wyrazem wspólnotowej praktyki wiary. Wyodrębnianie zadań — i odpowiadającej im władzy (np. nauczania, uświęcania i kierowania) — nie może przesłaniać faktu, że przez każdą z nich wykonuje się także pozostałe zadania.

Jedność władzy świętej trzeba podkreślić także, gdy mowa o jej podziale na władzę święceń i jurysdykcji. Ten, wchodzący w sferę ustrojową Kościoła, podział wyraża dwa sposoby wykonywania władzy⁶. W pierwszym z nich akcent spoczywa na samych czynnościach uobecniających jednoczące działanie Pana, w drugim dochodzą bardziej do głosu działania organizacyjne, wzywające wiernych do uczestnictwa we wspólnocie. Ich ostatecznym odniesieniem są sakramenty na czele z Eucharystią — sakramentem jedności, ale wprost mogą dotyczyć wszystkich przejawów życia chrześcijańskiego mających znaczenie dla zachowania i budowania wspólnoty. Tym tłumaczy się daleko idące „usamodzielnienie się” jednego i drugiego sposobu wykonywania władzy świętej.

Jedność, którą buduje i wyraża cała wspólnota, a którą „organizują” ci, którzy w niej wykonują świętą władzę, jest darem. Znaczy to, że nie można jej wymusić, lecz wymaga ona podjęcia — dopiero przyjęcie zaofiarowanej wspólnoty czyni z niej rzeczywistość społeczną i znak dla ludzkości. Władza byłaby wykonywana w próżni, gdyby nie spotkała się z odpowiedzią wiary, którą wierni włączają się w budowanie wspólnoty i współdziałają w jednoczącym działaniu sprawujących władzę. Stąd w samym założeniu władzy kościelnej zakłada się współdziałanie wiernych. Władza funkcjonuje w nauce aktywności wiernych — wyzwała tę aktywność, prowokuje ją, ale zarazem też zależy od niej; posługa sakramentów zakłada udział przyjmujących sakrament, głoszenie słowa wymaga słuchaczy, kierowanie jest możliwe wtedy, gdy znajdują się poddający się kierownictwu. Związane z władzą upra-

⁶ E. Corecco, *Natur und Struktur der „sacra potestas“ in der kanonistischen Doktrin und im neuen CIC*, AfkKR 153 (1984) 363 ns.

wnienie do nakazywania czy zakazywania nie czyni z pozostałych wiernych biernych tylko poddanych i wykonawców. Rozpatrywanie władzy kościelnej w kontekście eklezjologicznym zmusza do dostrzeżenia w orbicie jej funkcjonowania także wiernych, którym nie została przekazana władza święta.

Wykonując zadania, przez które zostają włączeni w sprawowanie władzy, wierni działają nie w oparciu o święcenia, których nie otrzymali, lecz na wspólnej wszystkim wiernym bazie sakramentu chrztu, przez który stali się uczestnikami „kapłańskiego, prorockiego i królewskiego posłannictwa Chrystusa” (k. 204 § 1).

Zadania te mieszczą się w zadaniach Kościoła, mają na celu „jego odnowę i dalszą pożyteczną rozbudowę” (LG 12, 2). Granice między nimi a tymi, do których wykonywania konieczna jest władza święta, nie zawsze łatwo przeprowadzić — co jednak nie ma znaczenia pierwszorzędne, gdyż cały system zadań (i władz) tworzy spójną całość. Skoro do ich wykonywania nie są potrzebne święcenia, zadania te — i władza niezbędna dla ich wykonywania — zostają przekazane aktem administracyjnym władzy kościelnej⁷.

2. Władza rządzenia według CIC/1983

Kodeks Prawa Kanonicznego nie zna pojęcia *potestas sacra*⁸. Wśród wielu rzeczowników obdarzonych tym przymiotnikiem⁹ *potestas* się nie znalazł. Najogólniejsze określenie to *potestas ecclesiastica*¹⁰ a także *auctoritas ecclesiastica*¹¹. Termin *potestas eccle-*

⁷ Na zapytanie Komisji do Rewizji Kodeksu z 12.3.1976 Kongr. Doktryny Wiary odpowiedziała 8.2.1977: „Dogmaticae laici excluduntur a solis officiiis intrinsece hierarchicis, ad quae exercenda capacitas cum receptione sacramenti ordinis connectitur”. Odpowiedź nie znajduje się w AAS. Przytacza ją U. Betti, *In margine al nuovo Codice di Diritto Canonico*, Antonianum 58 (1983) 641, przyp. 36.

⁸ E. Corecco, *Natur und Struktur ...*, 375—383.

⁹ Wśród nich najczęściej *disciplina*, *functiones*, *minister*, *ministerium*, *pastores*, *scientia*, *liturgia*, *locus*, *communio*, *ordinatio*, *vinculum*, *ligamen*, *ordo* — X. Ochoa, *Index verborum ac locutionum Codicis Iuris Canonici*, Roma 1983, 388 ns.

¹⁰ Nowy Kodeks zachował przymiotnik *ecclesiasticus* dla oznaczenia władzy, prawa, urzędów, instytucji, służb, dyscypliny, osób, prowincji, dokumentów kościelnych (Ochoa, 146 ns), mimo że dla odróżnienia od prawa wyznaniowego (*diritto ecclesiastico*, *droit ecclesiastique*) zaznacza się we współczesnej literaturze tendencja, by używać określenia *ius ecclesiale* (R. Metz, *Droit canonique et droit ecclesiastique. Problème de terminologie*, *Revue de Droit can.* 29 (1979) 23—40). Przymiotnik *ecclesialis* wydaje się bardziej oddawać, że chodzi o rzeczywistość kościelną. CIC/1917 zna tylko przymiotnik *ecclesiasticus* (Por. R. Köstler, *Wörterbuch zum Codex Iuris Canonici*, München 1927, 133—135), nowy używa przymiotnika *ecclesialis* tylko w połączeniu z rzeczownikiem *communitas* (Ochoa, 146).

¹¹ Por. X. Ochoa, 37.

siastica występuje sześciokrotnie, poza prawem karnym z przydawką określającą, że chodzi o władzę rządzenia (k. 274 § 1, 596 § 2), w prawie karnym (k. 1370 § 3, 1373, 1375, 1389) bez tej przydawki. Zgodnie z k. 6 § 2 trzeba uznać, że *potestas ecclesiastica* bez przydawki jest pojęciem szerszym, obejmującym jakąkolwiek władzę kościelną przewidzianą przez prawo¹². Ogółem przepisy dotyczące władzy zawarto w tytule VIII pierwszej księgi, dotyczą one wprost tylko władzy rządzenia, ale stosują się w określonych przypadkach także do innych form władzy kościelnej¹³. Dla władzy rządzenia Kodeks używa nazwy *potestas regiminis* i uznaje ją w k. 129 § 1 za równoznaczną z *potestas iurisdictionis*, nie posługuje się jednak tą nazwą. Termin *iurisdictionis* występuje — poza k. 129 § 1 — wyłącznie w księdze o procesach¹⁴. Oprócz władzy rządzenia zna Kodeks także władzę święceń, o której zakłada, że uzyskuje się ją przez święcenia¹⁵, a której wykonywanie może zostać zakazane przez karę suspensy (k. 1333 § 1, n. 1) lub karę ekspiacyjną, lecz której osoby ją posiadającą nie można pozbawić (k. 1338 § 2).

Władza rządzenia (*potestas regiminis*) dzieli się według k. 135 § 1 na władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. W dwóch kanonach (1400 § 2 oraz 1445 § 2) jest mowa o władzy administracyjnej, którą trzeba uznać za równoznaczną z władzą wykonawczą.

Do władzy rządzenia zdolni są ci, którzy otrzymali święcenia (k. 129 § 1).

Władzę rządzenia (ustawodawczą, wykonawczą i sądową) posiada w odniesieniu do całego Kościoła Biskup Rzymski (k. 331) oraz Kolegium Biskupów (k. 336), w odniesieniu do Kościoła lokalnego biskupi diecezjalni (k. 375 § 1) oraz przełożeni prałatur terytorialnych (k. 370), opactw terytorialnych (k. 370), wikariatów apostołskich (k. 371 § 1), prefektur apostołskich (k. 371 § 1) oraz administratorów apostołskich ustanowionych na stałe (k. 371 § 2), a także administrator diecezji wakuującej (k. 427 § 1).

Władzę ustawodawczą wymienieni wyżej przełożeni wykonują osobiście, a przełożeni niżsi od Biskupa Rzymu nie mogą jej — o ile prawo wprost nie zastrzega inaczej — ważnie delegować (k. 135 § 2). W oparciu o nią wydają zgodnie z normami tyt. I pierwszej księgi ustawy oraz dekrety ogólne rządzące się również przepisami o ustawach (k. 29). Prawo dopuszcza udzielanie przez prawodawcę innym organom uprawnienia do wydawania dekretów

¹² H. Jone, *Commentarium in Codicem Iuris Canonici*, Paderborn 1955, III, 563.

¹³ K. 144 § 2, 596 § 3.

¹⁴ K. 1417 § 2, 1469 § 1 1512 — X. Ochoa, 227.

¹⁵ K. 292 łącznie z k. 290.

tów ogólnych (k. 30). Wobec dyspozycji k. 391 trzeba stwierdzić, że udzielenie takiego uprawnienia przysługuje jedynie Biskupowi Rzymu. Z uprawnienia tego korzystają dykasterie Kurii Rzymskiej.

Władzę ustawodawczą posiadają także synody partykularne (k. 445) oraz — w sprawach przewidzianych przez prawo powszechne — konferencje biskupów.

Władzę sądową papież, biskupi oraz osoby z nimi w prawie zrównane wykonują osobiście lub przez organa zastępcze według przepisów prawa. Ordynariusze nie będący ordynariuszami miejsca wykonują władzę sądową w sprawach spornych między osobami fizycznymi lub prawnymi im podlegającymi (k. 1427).

Władzę wykonawczą wykonują przełożeni posiadający władzę rządzenia osobiście albo przez organy zastępcze, mogą ją też delegować (k. 137 § 1). Organem władzy wykonawczej dla całego Kościoła są dykasterie Kurii Rzymskiej (k. 360). Biskupi diecezjalni wykonują władzę wykonawczą przez wikariuszy generalnych lub biskupich (k. 391 § 2 oraz 479). Przełożonych Kościołów partykularnych oraz zrównanych z nimi wspólnot wymienionych w k. 368, a także posiadających w tych Kościołach ogólną władzę wykonawczą nazywa się ordynariuszami miejsca (k. 134 § 2). Do ordynariuszy — ale nie miejsca — zalicza k. 134 § 1 również wyższych przełożonych kleryckich instytutów zakonnych na prawie papieskim oraz stowarzyszeń życia apostołskiego na prawie papieskim.

Uprawnienia biskupów diecezjalnych posiadają również — o ile z prawa lub ze statutów nie wynika co innego — ordynariusze wojskowi¹⁶. Ordynariaty wojskowe rządzą się statutami wydanymi przez Stolicę Apostolską. Prawnie są zrównane z diecezjami. Są to Kościoły lokalne o charakterze personalnym, nawiązując do dekretu *Presbyterorum ordinis* wypada je nazwać „specjalnymi diecezjami” (10, 2). Można do nich inkardynować duchownych, a także — za zgodą Stolicy Apostolskiej — utworzyć seminarium duchowne i święcić duchownych tytułem służby w ordynariacie wojskowym. Przyznano im też możliwość powołania własnego trybunału. Władza — o charakterze personalnym — ordynariusza wojskowego to władza zwyczajna i własna, kumulatywna z władzą ordynariusza miejsca. Jest to prawdziwa władza rządzenia, a jej podmioty należą do osób wyliczonych w k. 134 § 1.

W k. 295 § 1 nazywa się ordynariuszem również prałata stojącego na czele prałatury personalnej. W k. 134 § 1 nie wylicza się go jednak wśród osób określanych jako ordynariusze. Ponieważ wy-

¹⁶ Konst. apostolska *Spirituali militum curae* z 21.4.1986 — AAS 78 (1986) 481—486.

liczenie w k. 134 § 1 ma charakter taksatywny¹⁷, nie można przełożonego prałatury personalnej uznać za ordynariusza w znaczeniu właściwym. Posiada on własną, wykonawczą władzę rządzenia wobec duchownych inkardynowanych do prałatury oraz określoną przez statuty władzę wobec świeckich poświęcających się dziełom apostołskimi prałatury na podstawie umowy.

Władzę rządzenia posiadają również — wyżsi (k. 134 § 1) — przełożeni oraz kapituły w zakonnych instytutach kleryckich na prawie papieskim (k. 596 § 2), którą wypełniać winni zgodnie z postanowieniami prawa powszechnego oraz własnego (k. 617). Składa się na nią władza ustawodawcza (por. k. 587), sądowa (k. 1427) oraz wykonawcza.

Terminu „władza rządzenia” nie aplikuje się w Kodeksie do przełożonych w pozostałych instytutach zakonnych. Mają oni określoną przez prawo (k. 596 § 1) władzę kierowania podwładnymi (k. 618), która może być zwyczajna lub delegowana, własna lub zastępcza (k. 596 § 3 i 131), i do której stosują się przepisy o interpretacji, delegacji, wykonywaniu, wygaśnięciu i uzupełnieniu władzy rządzenia (k. 596 § 3 i 133 oraz 137—144). Jest to więc władza kierowania wykonywana w Kościele. W odróżnieniu od CIC/1917 (k. 501 § 1) nowy Kodeks nie używa określenia *potestas dominativa*. Według zgodnej opinii kanonistów władza ta ma charakter władzy publicznej¹⁸, przez co rozumie się, że jej podstawą nie jest ślub posłuszeństwa czy wola członków instytutu, lecz prawo¹⁹. Skoro stosuje się do niej kanony o zwyczajnej i delegowanej władzy rządzenia (k. 131, 133, 137—144), trzeba przyznać jej zasadniczo taki sam charakter, aczkolwiek pozostaje on zróżnicowany w zależności od charakteru instytutu²⁰. Aczkolwiek wykonują ją nie posiadają święceń, jest to władza kościelna. Właśnie jej dostępność dla osób nie posiadających święceń stoi na przeszkodzie nazwaniu ją władzą rządzenia.

W wykonywaniu władzy rządzenia, do której zdolni są ci, którzy otrzymali święcenia, współdziałać mogą wierni świeccy, zgodnie z przepisami prawa (k. 129 § 2). „Współdziałać” (*cooperari*) w wykonywaniu władzy zastąpiło „uczestniczyć” (*partem habere*), które znajdowało się w k. 96 Schematu z r. 1977 oraz w k. 126 Schematu z r. 1980. Zmiana ta wiąże się z dyskutowanym — zwłaszcza w świetle nauki Soboru Watykańskiego II o władzy

¹⁷ H. Socha w: *Münsterischer Kommentar zum CIC*, 134, 6.

¹⁸ J. L. Gutierrez, *Dalla potestà dominativa alla giurisdizione*, Eph. J. C. 39 (1983) 76—94.

¹⁹ Por. k. 618.

²⁰ G. Ghirlanda, *De natura, origine et exercitio potestatis regiminis iuxta novum Codicem*, Periodica 74 (1985) 145—148; J. B. Beyer, *Judex lacus vir vel mulier*, Periodica 75 (1986) 51—60.

świętej — problemem jedności oraz źródła władzy i — konsekwentnie — pytaniem, czy osoby nie posiadające święceń mogą mieć udział we władzy kościelnej.

Zmiana wprowadzona w k. 129 § 2 nie rozwiązuje problemu doktrynalnego. Mimo znacznie słabszego sformułowania trudno mówić o zmianie sensu kanonu. Świeccy bowiem „są zdolni, by otrzymać od świętych pasterzy te urzędy kościelne i posługi, które wolno im piastować zgodnie z przepisami prawa” (k. 228 § 1). Urząd rozumie Kodeks jednak szeroko jako ustanowione na stałe zadanie dla realizacji celu duchowego (k. 145 § 1), stąd nie z każdym urzędem wiąże się wykonywanie władzy. Według k. 274 § 1 „tylko duchowni mogą otrzymać urzędy, do wykonywania których wymaga się władzy święceń albo kościelnej władzy rządzenia”. Kanon ten wymaga konfrontacji z k. 129 § 2, w szczególności zaś wyjaśnienia, czy spośród urzędów, jakie świeccy zdolni są otrzymać zgodnie z k. 228 § 1, wyłączone są urzędy, z którymi wiąże się wykonywanie władzy rządzenia, a jeśli tak, to na czym polegałoby współdziałanie, o którym mowa w k. 129 § 2.

Stwierdźmy najpierw, że sam Kodeks udostępnia świeckim urzędy, które dają udział we władzy rządzenia. W świetle jej kodeksowego rozumienia z pewnością jest takim urząd sędziego (k. 142 § 1), do którego świeccy zostali uznani za zdolnych (k. 1421 § 2). Wierny świecki wchodzący w skład trybunału kolegiального nie tylko pomaga w wykonywaniu władzy jak np. audytor (k. 1428 § 2) czy notariusz sądu (k. 1437 § 1) lub kanclerz Kurii (k. 482 § 1), lecz ją współwykonuje. Również k. 517 § 2 mówi wyraźnie o współdziałaniu wiernego świeckiego w pasterzowaniu parafią.

Współdziałania nie można rozumieć jedynie jako „współpracę z zewnątrz”. I tak w Konstytucji o Kościele stwierdza się, że biskupi zostali uczynieni uczestnikami misji Chrystusa, zaś ich urząd sprawowany jest w różnym stopniu, także przez kapłanów, „współpracowników stanu biskupiego” (LG 28)²¹. Jako współpracowników określa się więc też tych, którzy w jakiś sposób w samym urzędzie i w samej władzy uczestniczą²².

Interpretując k. 274 § 1 zgodnie z normą k. 6 § 2 trzeba przypomnieć k. 118/1917, wedle którego tylko duchowni mogli otrzymać władzę czy to święceń czy to jurysdykcji kościelnej. Duchowni według ówczesnego prawa to ci, którzy otrzymali przynajmniej tonsurę (k. 108 § 1/1917). Oni też byli zdolni do otrzymania władzy święceń lub jurysdykcji. Zacieśnienie kręgu duchownych do tych, którzy otrzymali święcenia, pociąga za sobą zacieśnienie do tego kręgu osób, którym przysługują prawa i obowiązki duchownych,

²¹ G. Ghirlanda, *De natura ...*, 129.

²² Por. też k. 545 § 1.

ale nie oznacza ograniczenia zdolności prawnej innych osób. Dlatego trzeba powiedzieć, że k. 274 § 1 przyznaje duchownym prawo do uzyskania urzędu, do którego wymaga się władzy święceń lub rządzenia. Z tego jednak nie wynika, że inni wierni, którzy nie mają prawa domagania się nadania im takiego urzędu, są niezdolni do jego otrzymania. Nie wchodzi tu w rachubę urzędy, do których wykonywania konieczna jest władza święceń, lecz tylko takie, do których władza święceń nie jest wymagana, a których otrzymanie umożliwia wiernym współdziałanie w wykonywaniu władzy rządzenia. Współdziałając w wykonywaniu władzy rządzenia wierni tym samym w niej uczestniczą — współdziałanie daje bowiem właśnie uczestnictwo²³.

Nie negując złożoności całej problematyki trzeba powiedzieć, że możliwość takiego uczestnictwa nie przekreśla jedności władzy kościelnej. Można bowiem wyodrębnić warstwy jej „zawartości”, analizować i rozdzielić różne, mieszczące się w niej uprawnienia, można ją posiadać w różnym stopniu i wykonywać w różnych zakresach.

3. Stowarzyszenia kościelne i ich kierownictwo

Kościelnej władzy rządzenia podlegają wszyscy wierni²⁴, także gdy korzystając ze swojego prawa (k. 215) łączą się w stowarzyszenia dla realizacji celów leżących na linii zadań Kościoła²⁵. Mogą oni przystąpić do stowarzyszeń publicznych, tzn. erygowanych przez kompetentną władzę kościelną (k. 301 § 3), mają jednak też prawo zakładać stowarzyszenia na podstawie zawartej między sobą umowy czyli stowarzyszenia prywatne, które mogą być przez władzę kościelną zalecane lub popierane, a których kościelne uznanie zawsze zależy od zbadania statutów przez kompetentną władzę (k. 299 § 3)²⁶. Warunkiem uzyskania osobowości prawnej jest zatwierdzenie statutów. Nadaje ją dekretem kompetentna władza, co nie

²³ J. B. Beyer, *Dal Concilio al Codice. Il nuovo Codice e le istanze del Concilio Vaticano II*, Bologna 1984, 57 ns.

²⁴ Por. k. 212 § 1

²⁵ Por. k. 305

²⁶ *Recognitio* wzgl. *recognoscere* używane wielokrotnie w CIC nie jest jednoznaczne. W k. 314 *recognitio* oznacza nowe opracowanie statutów przez samo stowarzyszenie. *Recognoscere* w k. 299 § 3 trzeba odróżnić od *approbare*. *Recognoscere* jest słabsze, nie jest równoznaczne z potwierdzeniem (tak w polskim, urzędowym przekładzie), lecz oznacza ich przejrzanie, sprawdzenie prowadzące do ich zakwestionowania lub niezakwestionowania (G. May, *Verschiedene Arten des Partikularrechtes*, AfkKR 152 (1983) 41). Pozytywny wynik takiego sprawdzenia to stwierdzenie autentycznie chrześcijańskiego charakteru stowarzyszenia (K. Martinez Sistach, *Asociaciones publicas y privadas de laicos*, Ius can. 26 (1986) n. 51, 155).

zmienia prywatnego charakteru odnośnego stowarzyszenia (k. 322 § 2).

Od publicznego czy prywatnego charakteru stowarzyszenia zależy też charakter jego podległości władzy kościelnej. Stowarzyszenia publiczne działają „pod nadrzędnym zwierzchnictwem władzy kościelnej” (k. 315), a ich moderatorów mianuje czy przynajmniej zatwierdza władza kompetentna do erygowania stowarzyszenia (k. 317 § 1). Ta władza mianuje też asystenta kościelnego (k. 317 § 1). W stowarzyszeniach prywatnych wyznacza się moderatorów w sposób wolny, zgodny ze statutami (k. 324 § 1), zaś doradcę duchownego można obrać spośród kapłanów pracujących w diecezji i potrzebuje on jedynie zatwierdzenia od miejscowego ordynariusza (k. 324 § 2). Chociaż stowarzyszenia prywatne cieszą się autonomią, podlegają nadzorowi i kierownictwu władzy kościelnej (k. 323 § 1). Nadzór obejmuje troskę o zachowanie nienaruszonej wiary i obyczajów oraz baczenie, by nie wkradły się nadużycia. W ramach nadzoru mieści się też prawo ich wizytowania (k. 305). Wobec stwierdzenia k. 321, że stowarzyszeniami prywatnymi zarządzają i kierują wierni zgodnie z postanowieniami statutów, trzeba powiedzieć, że kierownictwo władzy kościelnej wobec tych stowarzyszeń obejmuje uprawnienia określone w prawie²⁷, a więc zbadanie (k. 299 § 3) względnie zatwierdzenie statutów (k. 322 § 2), troska o unikanie rozproszenia sił i o ukierunkowanie działalności ku dobru wspólnemu (k. 323 § 2), nadzór, by „dobra były użyte na cele stowarzyszenia” (k. 325 § 1), szczególnie zaś nad dobrami ofiarowanymi lub pozostawionymi stowarzyszeniu na cele pobożne (k. 325 § 2), łącznie z obowiązkiem przedłożenia sprawozdania ordynariuszowi (k. 1301 § 2).

Przełożonych stowarzyszeń określa się w Kodeksie terminem *moderator* (k. 317, 318, 324). Już w CIC/1917 moderator oznaczał przełożonych seminarium duchownego (rektora i innych — k. 1369 § 1), przełożonych (najwyższych) zakonnych (k. 488, n. 8, 502, 504, 510, 1579 § 2, 1494 § 4), przełożonych w stowarzyszeniach kościelnych (k. 698, 1341 § 2), a także przełożonych dykasterii Kurii Rzymskiej (k. 244, 263). W k. 520 § 2/1917 moderator (*spiritualis*) oznacza specjalnego kierownika duchownego obranego przez zakonnicę za zgodą ordynariusza. Terminem moderator posługuje się CIC/1917 jednak także dla oznaczenia organisty (*organorum moderator* — k. 1185). Wprawdzie dopatrywano się w określeniu moderator terminu technicznego na oznaczenie osób sprawujących wewnętrzne funkcje kierownicze w stowarzyszeniach kościelnych, zastępującego dawniejsze określenia jak rektor, prezes czy dy-

²⁷ H. Müller, *Zur Frage nach der Stellung des Laien im CIC/1983*, w: *Ministerium iustitiae*. Festschrift H. Heinemann, hrsg. A. Gabriels, H. J. F. Reinhardt, Essen 1985, 211.

rektor²⁸, niemniej jednak wobec jego wielorakiego zastosowania nie daje on żadnych podstaw do wyciągania wniosków dotyczących funkcji i władzy nim oznaczanej.

Jeszcze szerszy jest zakres stosowania terminu moderator w CIC/83. Jako moderatorów posługi słowa określa się biskupów (k. 756 § 2), moderatorami są wszyscy przełożeni zakonni (np. k. 717 § 1), przełożeni uniwersytetów oraz fakultetów kościelnych (k. 820) i kierownicy szkół katolickich (k. 806 § 2), wprowadzono urząd moderatora Kurii diecezjalnej (k. 473) oraz moderatora zespołu kapłanów, któremu powierzono pieczę pasterską o parafię (k. 517).

Wniosek stąd, że przez moderatora należy rozumieć osobę, której powierzono jakiegokolwiek funkcje kierownicze — niezależnie od tego, kto jej te funkcje powierzył i niezależnie też od charakteru związanej z nimi władzy.

Ustalenie charakteru tej władzy w stowarzyszeniach musi nawiązać do natury stowarzyszeń istniejących w Kościele. Stowarzyszenia „istnieją w Kościele” (k. 298 § 1) — stąd władza wykonywana w nich jest władzą w Kościele. Warunkiem jednak tej egzystencji kościelnej jest zbadanie statutów stowarzyszenia (k. 299 § 3). O stowarzyszeniach wiernych, których statuty nie zostały przejrane przez władzę kościelną, nie można powiedzieć, że istnieją w Kościele. Według dyspozycji kodeksowych stosunek władzy stowarzyszeń do władzy kościelnej jest zróżnicowany w zależności od tego, czy stowarzyszenie jest publiczne lub prywatne. Rozróżnienia takiego nie spotykamy w CIC/1917, który też nie różnicował między osobami prawnymi publicznymi i prywatnymi. Słusznie zauważono, że rozróżnienie to nie powinno stanowić argumentu za podziałem prawa kościelnego na publiczne i prywatne²⁹. Raczej należy w prywatnej osobowości prawnej widzieć środek techniczny dla ustawowego zabezpieczenia autonomii wiernych i ich — zadeklarowanego w k. 215 — prawa do stowarzyszania się. Z kolei koncepcja publicznej osobowości prawnej pozwala jasno określić te stowarzyszenia wiernych, które działają w imieniu Kościoła (k. 301 § 2 i 116 § 1) i za których działalność Kościół przejmuje odpowiedzialność³⁰.

²⁸ K. Mörsdorf, *Die Rechtssprache des Codex Iuris Canonici*, Paderborn 1937 (przedruk: Paderborn 1967), 145.

²⁹ W. Aymans, *Einführung in des neue Gesetzbuch der lateinischen Kirche*, Bonn 1983, 18 (Arbeitshilfen 31).

³⁰ W początkowej fazie prac proponowano podział na *associationes ecclesiasticae* („quae ab ipsa Hierarchia eriguntur, uti corporationes iuris publici. Hierarchia eis tribuit missionem canonicam quatenus fines huiusmodi Associationum praesupponunt participationem in missione pastoralis Hierarchiae propria. Hac de causa tales Associationes, quae nomine Hierarchiae agunt, in omnibus subsunt sacrorum Pastorum

W stowarzyszeniach publicznych moderatorzy kierują działalnością, która — zgodnie z wymienionymi w k. 301 celami tych stowarzyszeń — (1) przekazuje doktrynę chrześcijańską w imieniu Kościoła, (2) rozwija kult publiczny, (3) podejmuje cele, których realizacja ze swej natury jest zastrzeżona władzy kościelnej lub (4) bierze na siebie realizację celów duchowych, jeśli ich osiągnięciu nie zaradzają dostatecznie poczynania wiernych działających jako osoby prywatne. Ogólnie ich celem jest jakieś dobro publiczne, gdyż dla jego osiągnięcia powołuje się w Kościele osoby prawne publiczne (k. 116 § 1). Działalność tych stowarzyszeń opiera się na zleceniu władzy kościelnej. Nawet jeśli inicjatywa pochodziłaby od wiernych, stowarzyszenie powstaje przez dekret erekcyjny kompetentnej władzy, która też udziela wymaganej misji (k. 313). Stowarzyszenia te więc mieszczą się w „urzędowym” działaniu Kościoła, „przedłużając” niejako jego działalność, są w nią „funkcjonalnie włączeni”³¹.

Kierowanie tymi stowarzyszeniami jest więc kierowaniem na jakimś odcinku urzędowej działalności Kościoła. Dlatego właśnie moderatorów mianuje, a przynajmniej zatwierdza (k. 317 § 1) — a dla słusznej przyczyny usuwa (k. 318 § 2) — władza kościelna. Kierownictwo wykonywane przez moderatorów stowarzyszeń publicznych jest więc wykonywaniem na określonym odcinku władzy kościelnej wobec osób, które zgodnie z przepisami prawa i statutami stowarzyszenia zostały do niego przyjęte. Jest sprawowaniem urzędu kościelnego.

Uprawnienia i obowiązki moderatorów stowarzyszeń publicznych określają statuty, zawsze jednak wykonują oni swoją funkcję pod nadrzędnym kierownictwem władzy kościelnej (k. 315). Pozostają więc wobec niej w stosunku hierarchicznego podporządkowania. Władza kościelna sprawuje wobec nich jako moderatorów władzę rządzenia.

Dla charakterystyki władzy moderatorów stowarzyszeń prywatnych ważne jest uznanie przez prawo ich „prywatnego” charakteru oraz uznanie ich istnienia w Kościele. Wierni zakładają je na podstawie zawartej między sobą umowy (k. 299 § 1, zarządzają nimi i kierują zgodnie z postanowieniami statutów (k. 321) i zgodnie też z tymi statutami wyznaczają w sposób wolny moderatora

moderamini”) oraz *associationes privatae* („ad fines spirituales quidem et apostolicas constitutae quos fideles ratione baptismi prosequi tenentur, missionem canonicam a Hierarchia non recipiunt, ideoque Hierarchiae nomine agere non valent ... generali subsunt iurisdictioni sacrorum Pastorum, eodem tamen modo ac personae singulae in Ecclesia”) — A. Del Portillo, relacja z 21.10.1967, *Communicationes* 17 (1985) 229 ns.

³¹ W. Schulz, *Der neue Codex und die kirchlichen Vereine*, Paderborn 1986, 47.

i urzędników (k. 324 § 1). Stowarzyszenia te nie działają w imieniu Kościoła, nie działają też w imieniu Kościoła ani z upoważnienia władzy kościelnej moderatory tych stowarzyszeń. Ich władza nie ma charakteru publicznego (jeśli terminem „publiczny” oznaczmy funkcje i działania sprawowane w imieniu Kościoła). Źródłem jej jest woła wiernych — zarówno co do określonych w statutach uprawnień, jak i co do wyznaczonych podmiotów.

Mimo jednak „prywatnego” charakteru jest to władza wykonywana w stowarzyszeniu istniejącym w Kościele, co znajduje wyraz albo w nadaniu osobowości prawnej (k. 322 § 1), albo w zaleceniu lub poparciu (k. 299 § 2) albo też przynajmniej w sprawdzeniu statutów (k. 299 § 3).

Uprawnienia władzy kościelnej wobec stowarzyszeń prywatnych wynikają z władzy wykonywanej wobec wszystkich wiernych — z tym, że w tym przypadku dotyczy ona wiernych jako stowarzyszonych. Chodzi przede wszystkim o zgodność ich działalności z wiarą i dyscypliną kościelną oraz o realizację celów uzasadniających w ogóle prawo do stowarzyszania się. Prawo to wiąże się z osobą ludzką i jako takie zostaje przez Kościół uznane, ale na forum kościelnym znajduje sens i racje wtedy, gdy aktualizuje się je dla realizacji wartości charakterystycznych dla powołania chrześcijańskiego. Ze względu na te wartości związane z osobą ludzką prawo do stowarzyszania się nabiera charakteru podstawowego prawa chrześcijanina, wprzęgniętego w kościelny porządek prawny dający mu ramy i ochronę.

Aczkolwiek realizacja niektórych celów zastrzeżona jest stowarzyszeniom publicznym (k. 301 § 1), to również cele stowarzyszeń prywatnych leżą na linii celów realizowanych przez Kościół. Zarządzenie stowarzyszeniami prywatnymi zmierza więc również do realizacji zadań Kościoła. Ich moderatory mają się troszczyć o apostolską formację członków (k. 329). Skoro stowarzyszenia te istnieją w Kościele, to i funkcje kierownicze w nich wykonywane są w Kościele. Można więc powiedzieć, że moderatory stowarzyszeń prywatnych współdziałają w wykonywaniu władzy rządzenia.

W odróżnieniu od moderatorów stowarzyszeń publicznych moderatory stowarzyszeń prywatnych nie zostali do tego współdziałania powołani przez władzę kościelną. Nie sprawują urzędu kościelnego. Uprawnienia ich są jednak uznane przez władzę kościelną poprzez uznanie statutów, a nawet zatwierdzone, jeśli stowarzyszenie cieszy się osobowością prawną³². Wykonują je na wła-

³² Dodajmy, że dyspozycje prawne dotyczące zarządu jak i relacji do władzy kościelnej są jednakowe zarówno dla stowarzyszeń prywatnych cieszących się osobowością prawną (a więc będących podmiotem praw i obowiązków w Kościele), jak i do stowarzyszeń, których statuty zostały jedynie zbadane.

sną odpowiedzialność korzystając z autonomii stowarzyszenia, ale pod nadzorem i kierownictwem władzy. Jeśli ich działalność kłóciłaby się z doktryną lub dyscypliną kościelną, władza kościelna dysponuje wobec stowarzyszenia sankcjami ustawowymi w postaci zniesienia stowarzyszenia (k. 326 § 1) czy też odmówienia mu prawa do noszenia nazwy „katolickie” (k. 300)³³.

Jedynie w stowarzyszeniach, których statuty nie zostały przejrane przez władzę kościelną i które tym samym nie mogą wykazać się owym minimum uznania, brak formalnej nitki łączącej ich moderatorów z kościelną władzą rządzenia. Stąd nie można o ich moderatorach powiedzieć, że współdziałają z kościelną władzą rządzenia. Oni kierują jedynie wiernymi w ramach stowarzyszenia.

4. Pozycja moderatorów stowarzyszeń w Kościele

1. Nie ulega wątpliwości, że w Kościele istnieje jedna władza. Jej racją i celem jest budowanie bosko-ludzkiej wspólnoty i przekazywanie zbawienia. Zobowiązuje ona do głoszenia łaski zbawienia i uprawnia do wydawania wiążących decyzji w sprawach dotyczących zbawienia. Jest to władza święta — dająca udział we władzy Chrystusa, przekazana apostołom i ich następcom. Ci dobierają sobie współpracowników do jej wykonywania i przekazują im uprawnienia — zarówno takie, których wykonywanie wymaga święceń, jak też takie, do których święcenia nie są wymagane. Różny stopień posiadanej władzy, jak też różny sposób jej przekazywania nie narusza jedności władzy. Ktokolwiek i jakkolwiek wykonuje w Kościele władzę, czyni to w zależności od urzędu apostołskiego, który też ponosi odpowiedzialność za wszelką sprawowaną władzę.

2. Wykonujący władzę świętą tym samym kierują Kościołem. Stąd mieści się we władzy świętej także władza rządzenia. Sprawują ją w Kościele — oprócz papieża — biskupi diecezjalni oraz zrównani z nimi w prawie przełożeni Kościołów partykularnych i biskup wojskowy. Władzę rządzenia wykonawczą sprawują ordynariusze, a więc — oprócz biskupów diecezjalnych — ich wikariusze generalni i biskupi, wyżsi przełożeni kleryckich instytutów zakonnych na prawie papieskim i kleryckich stowarzyszeń życia apostołskiego na prawie papieskim oraz — w zakresie prawem określonym — ordynariusz prałatury personalnej wobec prezbiterów i diakonów prałatury. Pod władzą biskupa diecezjalnego władzę rządzenia w zakresie określonym prawem lub dekretem wykonują duchowni czy to na podstawie powierzonego urzędu czy to na podstawie delegacji. Wyżej wymienieni sprawują władzę

³³ W. Schulz, dz. cyt. 55.

świętą, do czego uzdolniły ich święcenia przeznaczające ich do wypełnienia zadań pasterskich w osobie Chrystusa-Głowy.

3. Uzdolnienie duchownych do władzy rządzenia nie wyklucza innych wiernych od wykonywania funkcji kierowniczych w Kościele. Świeccy są zdolni do współdziałania w wykonywaniu władzy rządzenia oraz do otrzymania urzędów i posług, które wolno im piastować zgodnie z przepisami prawa. Współdziałanie w wykonywaniu władzy jest jej (współ)wykonywaniem. Podstawą tej zdolności do współdziałania w wykonywaniu władzy rządzenia jest ich uzyskanie przez chrzest uczestnictwo w posłannictwie Chrystusa, od którego pochodzi wszelka władza w Kościele. W oparciu o tę zdolność wierny może czy to w sposób określony prawem objąć odnośny urząd kościelny, czy to zostać powołanym przez zlecenie, dopuszczenie, ustanowienie, zatwierdzenie lub *nihil obstat*.

4. Funkcje kierownicze w Kościele wykonują również moderatorzy wspólnot realizujących cele Kościoła i przez władzę kościelną założonych lub uznanych. Chodzi tu zarówno o instytucje życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego jak też o stowarzyszenia wiernych. Mimo że nie należą one do struktur hierarchicznych, sprawowanie w nich funkcji kierowniczych jest współdziałaniem w wykonywaniu władzy. Integracja władzy moderatorów w kościelny system władzy zależy od stopnia integracji wspólnoty w porządek prawny Kościoła. Władzy w instytucjach życia konsekrowanego oraz w stowarzyszeniach apostołskich przyznaje Kościół charakter publiczny. Publiczny charakter ma też władza moderatorów stowarzyszeń publicznych. Nie przyznaje się takiego charakteru władzy moderatorów w stowarzyszeniach prywatnych.

5. Określenie „władza publiczna” nie ma wprowadzić dodatkowego podziału władzy, lecz jest środkiem technicznym oznaczającym, że chodzi o władzę świętą lub o władzę wykonywaną w imieniu i z nadania tych, którzy władzę świętą sprawują. Władza taka nie wyklucza władzy sprawowanej w określonym zakresie przez wiernych powołanych przez zainteresowane osoby. Używając określeń publiczna i prywatna trzeba pamiętać o analogicznym charakterze pojęć stosowanych dla wyrażenia rzeczywistości kościelnej.

W literaturze jako moment odróżniający władzę publiczną od prywatnej przyjmuje się, że pierwsza wynika z prawa, druga z woli wiernych. Tego momentu nie należy jednak przerysowywać ze względu na wolny charakter aktu wiary, a więc i posłuszeństwa kanonicznego. Bez tego wolnego posłuszeństwa żadna władza w Kościele nie byłaby władzą realną³⁴.

³⁴ Nie schodząc nawet na podstawową płaszczyznę zagadnienia władzy kościelnej, wystarczy wskazać na władzę publiczną w instytucjach

6. Uznanie publicznego charakteru władzy w instytucjach życia konsekrowanego, stowarzyszeniach życia apostołskiego oraz w stowarzyszeniach publicznych pozwala — z jednej strony — podkreślić, że chodzi o prawdziwą władzę kierowania w zakresie określonym prawem, a — z drugiej strony — pozostawić otwartym problem wewnętrznego struktury władzy kościelnej. W kleryckich instytucjach zakonnych na prawie papieskim i w kleryckich stowarzyszeniach życia apostołskiego — a więc tam, gdzie wyższymi przełożonymi są osoby posiadające święcenia, a tym samym zdolne do kościelnej władzy rządzenia — ich władzę uznaje się za prawdziwą władzę rządzenia (k. 134 § 1; 596 § 2). Stąd instytucje te podlegają w zakresie wewnętrznego zarządu i dyscypliny bezpośrednio i wyłącznie Stolicy Apostolskiej (k. 593). Przedmiotowo jednak nie różni się ta władza od władzy wykonywanej w innych instytucjach zakonnych czy stowarzyszeniach życia apostołskiego. Jedyną przeszkodą, by władzę w tych ostatnich nazwać władzą rządzenia, jest brak święceń u wyższych przełożonych. Władza publiczna jest więc prawdziwą władzą wykonywaną w Kościele. Dotyczy to także władzy wykonywanej zgodnie z przepisami prawa w stowarzyszeniach. Przepisy prawa określają też jej zależność od władzy rządzenia.

7. Nie przyznaje się publicznego charakteru władzy wykonywanej przez moderatorów stowarzyszeń prywatnych. Wykonują ją nie zostali wezwani do współpracy w wykonywaniu władzy rządzenia. Jej zasięg przedmiotowy (w odróżnieniu od publicznej) nie jest określony przez prawo ani przez władzę kościelną, lecz przez statuty. Opiera się na wolnej woli członków stowarzyszenia realizującego cele związane z misją Kościoła — i służy realizacji tych celów. Wynika z prawa i obowiązku wszystkich wiernych współdziałania przy budowaniu ciała Chrystusa, a podlega władzy kościelnej w ramach obowiązującej wszystkich wiernych dyscypliny. Istnienie takiej władzy w Kościele wynika formalnie z uznania istnienia stowarzyszeń prywatnych, materialnie zaś ze wspólnej odpowiedzialności wszystkich wiernych za realizację misji Kościoła.

Potestas moderatorum associationum in Ecclesia

Praesentatur versio polona relationis „Verbandsgewalt und Jurisdictionsgewalt” in VI Congressu Internationali Iuris Canonici die 15 septembris 1987 Monachii propositae. Textus originalis in actis Congressus publicatur.

zakonnych (i oczywiście w stowarzyszeniach publicznych) zakładająca dobrowolne podporządkowanie się przez akces do instytucji czy stowarzyszenia.